

Ihor Lisovskyi
*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
at the Department of Economic Theory, Entrepreneurship and Trade
Khmelnytskyi National University*

Лісовський І.В.
*к.е.н., доцент кафедри економічної теорії,
підприємництва та торгівлі
Хмельницького національного університету*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-295-1-67>

FORMATION OF AN ENTERPRISE ECONOMIC SECURITY SYSTEM IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION OF BUSINESS RELATIONS

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ВІДНОСИН

Загальновідомим трендом сучасності стала цифровізація бізнес-процесів та бізнес-відносин. Вона торкнулася всіх без виключення видів економічної діяльності та галузей національного господарства, суспільства. Цифрова трансформація стала процесом, який стрімко розвивається, зачіпаючи, при цьому, практично всі без виключення сфери суспільного життя, а також всіх суб'єктів відносин – найманого працівника, роботодавця, постачальника, споживача продукції (товарів, робіт, послуг). Причини попиту на цифрові комунікації також зрозумілі та стосуються спрощення доступу до інформації, товарів, послуг; зменшення часу на виконання тих чи інших дій, забезпечення комунікації задля отримання/передачі інформаційно-консалтингової підтримки, зниження рівня витрат на доступність та ін.

Цифрова трансформація не лише надає переваги в плані швидкості, оперативності та ефективності перебігу бізнес-процесів, а й особливо актуальна при формуванні та вдосконаленні цифрових засобів і зв'язків бізнес-комунікації. Підприємства отримують змогу швидкого надання и отримання інформації як в системі виробництва (з постачальниками ресурсів, інвесторами, партнерами по бізнесу та ін.), так і збуту продукції (торгові мережі, транспортно-логістичні організації, розрахункові майданчики) та системи маркетингу (наявні та потенційні покупці і споживачі, місце реалізації товарів, послуг, реклама та стимулювання збуту, інформація про нові кращі споживчі властивості продуктів та ін.).

Саме з огляду на ці та інші обставини маємо яскраво виражену тенденцію до збільшення обсягів цифрових бізнес-комунікацій.

Так, очікується, що частка світової електронної комерції у 2023 р. сягне біля 42%, а до 2025 р. становитиме половину загального світового ВВП і це тоді, коли ще у 2016 р. відповідний показник становив лише 15,1%, іншими словами, за 6 років періоду 2016-2023 рр. частка світової електронної комерції зросте практично утричі або на 26,7 в. п. [1, с. 3178].

При цьому не меншими темпами зростають і обсяги світової електронної торгівлі. Якщо у 2019 р. відповідний показник становив 3,4 млрд дол. США, то очікується, що до 2024 р. він становитиме 6,4 млрд дол. США, що на 3,0 млрд грн або на 88,2% більше. Таким чином, можна зробити висновок, що обсяги цифрової торгівлі лише зростатимуть, відповідно, вітчизняним підприємствам слід врахувати цей аспект і у межах політики забезпечення її економічної безпеки. Йдеться про такі загрози, як зниження конкурентоспроможності менш диджиталізованих підприємств, а також

посилення загроз у сферах інформаційної та кібербезпеки, безпеки цифрових електронних платежів і розрахунків [2, с. 9].

Одночасно з цифровізацією національних економік та цифровою глобалізацією на загал логічно, що зростає активність як населення, так і представників бізнесу відносно використання мережі Інтернет.

Так, за виключенням 2019 р., обсяги проведеного користувачами часу в мережі Інтернет щороку збільшувалися. Лише у 2020 р. до 2019 р. відповідний показник збільшився на 4,0%, а в абсолютному вираженні це склало майже 7 годин. Станом на 2020 р. чисельність користувачів Інтернет у світі складала 7,83 млрд осіб. При тому, безпосередньо через мобільні телефони користувалися послугами Інтернет 5,22 млрд осіб, а через персональні комп'ютери – 4,66 млрд осіб. Активними користувачами соціальних мереж були 4,2 млрд осіб [3, с. 8].

Таким чином, збільшення обсягів часу, який проводять у мережі Інтернет користувачі, створює додаткові можливості для підприємств (у вигляді комунікації, можливостей поширення потрібної інформації, а також отримання зворотного зв'язку від споживачів та суспільства в частині вдосконалення асортиментної політики підприємства, розширення спектру пропонованих товарів, послуг, покращення їх якісних та цінових характеристик та ін.), так і формує нові виклики, ризики і загрози, до прикладу, пов'язані з можливим поширенням неправдивої компроментуючої інформації про підприємство, його товари і послуги; вивідуванням з подальшим поширенням у відкритому доступі інформації, яка становить комерційну таємницю підприємства та ін.

Додаткові труднощі і проблеми, а, відтак, – ризики і загрози економічній безпеці підприємств, які активно цифровізують власні бізнес-відносини, можуть стосуватися різних аспектів співпраці з власними партнерами – ІТ-компаніями. Власне цифровізація бізнес-відносин передбачає безпосереднє створення і впровадження на підприємствах відповідного програмного і апаратного забезпечення, яке буде розроблятися з урахуванням специфіки бізнес-процесів кожного конкретного підприємства. Тут виникає проблематика в частині якості підготовлених ІТ-програм, їх вартості, спроможності відносно впровадження на підприємстві, а також витоку інформації про бізнес-процеси підприємства. Відповідно, пошук і налагодження ефективної співпраці з провідними ІТ-компаніями має неабияке значення.

Ще однією нішею, в якій точно будуть активно розвиватися бізнес-комунікації, є віртуальна реальність. Вже зараз очікується її бурхливий розвиток, включно зі збільшенням обсягів віртуальної реальності.

Так, прогнозується, що до 2027 р. практично у всіх сферах відбудеться зростання і обсягів, і частки на ринку віртуальної реальності, зокрема у туризмі та індустрії гостинності це 6,7 млрд. дол. США або 39,3%; у роздрібній торгівлі – 1,6 млрд. дол. США та 32,2%; на ринку нерухомості – 2,6 млрд. дол. США та 12,4% та ін [4, с. 456].

Про важливість цифровізації бізнес-відносин і вагомий потенціал такої практики в частині розвитку бізнесу і зміцнення його конкурентоспроможності свідчать результати експертних опитувань.

Так, для 52% опитаних креативний контент вже зараз є традиційною стратегією розвитку бізнесу. 49% представників суб'єктів господарювання ствердно вказали, що на їх підприємствах активно використовують короткі відео, які розміщуються у мережі Інтернет. 43% підприємств успішно використовують практику онлайн-тренінгів; 39% розвивають корпоративні спільноти [5, с. 85].

Відтак, підприємствам потрібно адаптуватися до таких умов і реалізувати політику, спрямовану на вдосконалення системи забезпечення її економічної безпеки в умовах цифровізації бізнес-відносин. Цьому сприятиме, з одного боку,

вибудування надійної системи інформаційної безпеки бізнесу, а, з іншого, – становлення повноцінної якісної системи цифрових комунікацій.

Таким чином, підприємствам, які прагнуть гарантувати власну економічну безпеку, доцільно реалізувати заходи за визначеними на рисунку напрямками. Окрім того, критично необхідними в умовах появи нових нетипових ризиків і загроз є:

- перехід до принципово нових стратегічних рішень у сфері менеджменту ризиками, передовсім у сфері цифрових відносин і комунікацій;

- запровадження систем «Безпеки, інформації та івент-менеджменту» задля забезпечення постійно чинного моніторингу корпоративних систем і аналізування параметрів безпеки в режимі реального часу з використанням штучного інтелекту та глибокого машинного навчання;

- активне періодичне навчання працівників щодо впровадження інструментів кібербезпеки, прищеплення культури поваги до безпеки даних підприємства, його партнерів та споживачів;

- запровадження системи звітності у процесах захисту даних, здійснення відповідних моніторингів;

- складання попередніх екстрених планів дій у разі виявлення порушень в сфері кібербезпеки.

Література:

1. Vasylytsiv T., Irtysheva I., Lupak R., Popadynets N., Shyshkova Y., Boiko Y., Ishchenko O. Economy's innovative technological competitiveness: Decomposition, methodic of analysis and priorities of public policy. *Management Science Letters*. 2020. Vol. 10. No. 13. P. 3173-3182.

2. Куцик П.О., Процикевич А.І. Пріоритети державної політики фінансово-інвестиційної підтримки розвитку ринку ІТ-послуг України. *Вісник Львівського торговельного економічного університету: збір. наук. праць*. 2019. Вип. 57. С. 5-12.

3. Куцик П.О., Процикевич А.І. Напрями та інструменти державного регулювання розвитку інвестиційного процесу на ринку ІТ-послуг України. *Сталий розвиток економіки*. 2018. № 3(40). С. 5-10.

4. Лупак Р.Л. Державна політика імпортозаміщення в системі забезпечення економічної безпеки України: пріоритети та інструменти реалізації : монографія. Львів : Вид-во ННВК «АТБ», 2018. 527 с.

5. Лупак Р.Л. Напрями реалізації потенціалу сектору інформаційно-комунікаційних технологій в контексті забезпечення якісних характеристик функціонування внутрішнього ринку та розвитку інформаційного суспільства в Україні. *Галицький економічний вісник*. 2019. Т. 60. № 5. С. 79-94.